

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn 2020, 7 (2), 1142-1171

VAHİY GELENEĞİNDE “E/M/N VE K/F/R” KÖKLERİ
The Roots Of “E/M/N And K/F/R In The Tradition Of Revelation

Hatice Nuray ŞAHİN

Öğretmen, Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü, e-Mail, haticenuray@yahoo.com

Orcid No: 0000-0002- 2900-983X

Hakemler / Referees:

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Mahfuz ATA / Burdur MAK Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Mürsel ETHEM / Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types:	Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received:	05/10/2020
Kabul Tarihi / Accepted:	27/10/2020
Yayın Tarihi / Published:	30/12/2020
Cilt / Volume:	7
Sayı / Issue:	2
Sayfa / Pages:	1142-1171

Atıf / Cite as: Şahin, H. Nuray. “Vahiy Geleneğinde “E/M/N Ve K/F/R” Kökleri” [The Roots of “E/M/N And K/F/R in The Tradition of Revelation]. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty*, 7/2 (Aralık 2020), 1142-1171. Doi: 10.17859/pauifd.821977

İntihal / Plagiarism: Bu makale, İthenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with İthenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAÜİFD), 7 (2) 2020: 1142-1171

VAHİY GELENEĞİNDE “E/M/N VE K/F/R” KÖKLERİ*

Hatice Nuray ŞAHİN**

Öz

Kutsal Kitaplar ve Kur’ân-ı Kerim dilsel ve tarihsel planda birbirinin tamamlayıcısı ve devamıdır. Zira Kutsal Kitaplar ve Kur’ân-ı Kerim Sami dilleri ile nazil olmuştur. Bu sebeple Kur’ân-ı Kerim’in dili olan Arapça ile Kutsal Kitapların dilleri olan İbranice ve Süryanice dilsel terminoloji açısından birbiriyle benzeşmektedir. Peygamber (s.a.v)’in vefatından sonra hız kazanan tercüme çalışmaları, ilim adamlarını Kur’ân sözcüklerinin gerçek anlamlarını aramaya ve hedef dile en güzel şekilde yansıtma çabalarına sevk etmiştir. Bu nedenle bu çalışmada İlahi dinlerin ve özellikle İslam Dininin temelini oluşturan iman ve küfür kavramları ve bu kavramlara ait kökler olan “E/MN” ve “K/F/R”nin kutsal kitaplardan başlayarak Kur’ân-ı Kerim’e gelene kadar tarihsel olarak geçirdiği değişimler, anlam kaymaları, anlam daralmaları, anlam genişlemeleri araştırılmıştır. Kelimelerin İslam’dan önce Arap toplumunda sahip olduğu anlamlar ve Kur’ân-ı Kerim’in yüklediği yeni anlamlar, Sami Dilleri içinde artsüremli ve eşsüremli semantik metotları kullanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İman, Küfür, Kur’ân-ı Kerim, Tefsir, Semantik, Kökler, Sami Dilleri, Kutsal Kitaplar.

The Roots Of “E/M/N And K/F/R In The Tradition Of Revelation

Abstract

The Holy Books and the Quran are the continuation and complement of each other in linguistic and historical terms. The Holy Books and the Quran were revealed in Semitic languages. For this reason, Arabic, which is the language of the Quran, and Hebrew and Syriac, which are the languages of the Holy Books, are similar in terms of linguistic terminology. The translation studies that gained momentum after the death of the Prophet (PBUH) It encouraged scholars to search for the true meaning of the words of the Quran and to reflect them in the target language in the best way possible. In this study, the concepts of ‘faith and blasphemy’, which form the basis of the divine religions and especially the religion of Islam, and the roots “E/M/N” and “K/F/R” belonging to these concepts were investigated. The historical changes, shifts in meanings, semantic restrictions, semantic expansions of these word roots, starting from the Holy Books until the Quran, were studied. Further, their meanings in Arab society before the descent of the Quran and the new meanings assigned to these words by the Quran have been identified.

Keywords: Faith, Blasphemy, Quran, Tafsir, Semantics, Roots, Semitic Language, Holy Books.

Structured Abstract: In the present study, the semantic methods of diachrony and synchrony have been used. Allah the Almighty sent forth every messenger to each nation so that they could receive guidance in their own language, explaining the truth

* Makale, *Etik Kurul Raporu* gerektirecek bir uygulama içermemektedir.

** Öğretmen, Ankara Milli Eğitim Müdürlüğü, e-Mail, haticenuray@yahoo.com Orcid No: 0000-0002-2900-983X

clearly. If the divine message had been delivered in a foreign language, those existing in that society would say that they did not understand the text and would deny the revelation. As it is stated in verse 5 of Surah Fussilat, those who denied the revelation built a wall between them and the divine text. This was not because they did not understand it but because of their stubbornness. They took the path of denial by saying to the Prophet, "Our hearts are under coverings (to prevent us from comprehension) from that, to which you call us, and there is heaviness in our ears, and a veil hangs between us and you." Our hearts are within coverings from that to which you invite us, and in our ears is deafness, and between us is a partition, so work; indeed, we are working.

When Muhammad (PBUH) was alive, the Quran gave direction to Muslims both in religious and social life, guiding them in all respects. After the death of Muhammad (PBUH), the religion of Islam crossed the borders of the Arabian Peninsula, and societies whose mother tongue was not Arabic started to accept the religion of Islam. For this reason, efforts to understand the Quran have spread over a wide geography, and various sciences have been discovered as a result of these efforts. The science of Tafsir (exegesis) came to light out of the need to translate the Quran into different languages. The desire of Muslims to understand and interpret their Holy Book has led to the development of many branches of science regarding the Quran such as hadith, kalam, and fiqh. To fully grasp the Word of God, Muslims resorted to the source itself and began studying the Arabic language. In this context, the translations of the Holy Quran are of vital importance. Muslim linguists have made great efforts to produce the closest and most accurate translations to the main text source. They were very sensitive about understanding the Quran, and made complex studies to interpret the meanings of the words and phrases in the Quran. During their period, many works were published in order to determine all the rules and subtleties of the language. Of these works, the surviving ones are quietly waiting to be revealed by the people of science in the corners of libraries. The Quran leaves no room for any doubt that Judaism, Christianity, and Islam emanated from the same Divine source. The Holy Books, which are the continuation and complements of each other have the same linguistic and historical background. The linguistic terminology of the Quran is similar to the Holy Book terminology. The languages of all three Holy Books belong to the Semitic language family. It will be a great contribution to the field if the researchers who study the real meanings of the words of the Quran take the Semitic languages as a whole and make comparative studies. In addition, a comparative study between Semitic languages will reveal the historical changes, shifts in meanings, semantic restrictions, and semantic expansions of these word roots. In this sense, carrying out the semantic analysis methods of diachrony and synchrony together will allow the Quran to be understood correctly and bring an end to the contradiction of concepts and terms. In this study, while investigating the meanings of the roots of "E / M / N" and "K / F / R" in both the Holy Books and the Quran, the semantic analysis methods of diachrony and synchrony have been used together. As a result of our studies, it has been observed that the meaning of the root 'E / M / N' is to educate in both Tanakh and Hebrew (early and modern) dictionaries. Moreover, it has been determined that it is also used in the meanings of supporting, affirming, loyal, growing, nurturing, being reliable, protecting, being sure, trusting, believing, faith, truth, trustworthy, and faithful. In Syriac (Aramaic) Dictionaries, the meaning has been identified as believing, trusting, credit, having faith. This study reveals that the Divine religions, which are reported to be the continuation of each other by Allah, are also continuity in terms of language. For this reason, the investigation of the roots in the Quran in the languages in which the Holy books were revealed has an undeniable contribution to the field.

Keywords: Faith, Blasphemy, Quran, Tafsir, Semantics, Roots, Semitic Language, Holy Books.

GİRİŞ

Allah-ü Teâlâ, bütün peygamberlerine, gerçekleri açıkça anlatabilsinler diye kendi kavminin diliyle;¹ dolayısıyla Hz. Muhammed’e de vahyini apaçık Arapça bir dille göndermiştir.² Zira vahiy yabancı bir dil ile bildirilseydi, o coğrafyada yaşayanlar anlayamadıkları bir dilden sorumlu tutulamayacaklarını öne sürecekler ve en başından ilahi mesaja karşı çıkacaklardı. Vahyin ilk muhatapları olan Mekkeliler, onu çok iyi anlamış, bir kısmı iman ile müşerref olurken, bir kısmı sırf inatları sebebiyle inkâr etmişlerdir. Hatta inkâr edenler, Kur’ân’ı işiten herkesin onu anlayacağından ve etkileneceğinden emin oldukları için birbirlerine Kur’ân’ı dinlememelerini; dinleyenleri de engellemelerini söylemişlerdi. Dolayısıyla kâfirlerin inanmama sebebi vahyin anlaşılmağı değil ona karşı önyargılı olmaları idi.

Kur’ân, bir taraftan iman, ahlak, ibadet konularını işlerken diğer taraftan toplumsal hayatı düzenliyor, her alanda muhataplarının ihtiyaçlarına cevaplar veriyor, anında ve yerinde müdahalelerle müminleri eleştiriyor ve onlara rehberlik ediyordu. İlk inananlar ve Kur’ân arasındaki bu ilişki, Hz. Peygamber’in vefatına kadar canlılığını korumuştur.³

Hız. Peygamber’in vefatından sonra kısa zamanda İslam’ın etkisi kendi coğrafyasının dışına taşmış, Arapça konuşmayan toplumlara kadar ulaşmıştır. Hal böyle olunca ana dili Arapça olmayan Müslümanlar için Kur’ân’ı anlayabilmek aşılması gereken büyük bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Hız. Peygamber (s.a.v)’in hayatta iken tercüme çalışmalarını teşvik etmiş, Müslümanları bu konuda cesaretlendirmiş ve böylelikle Kur’ân-ı Kerim diğer dillere tercüme edilmeye başlanmıştır.

Yeni nesil Müslümanlar için bu çevirilerin kaynak metne, yani Kur’ân-ı Mübin’e en yakın ve en doğru çeviriler olması hayati önem taşımaktaydı. Bu sebeple o dönemde Arap dili ilmu’s-sarf, ilmu’l-meani, ilmu’l-luğa gibi alt başlıklara ayrılarak dilin bütün kuralları ve incelikleri ortaya konmuştur. Ayrıca Müslümanların dinlerini en iyi şekilde anlama ve uygulama istekleri, Kur’ân’ı merkeze alan birçok ilim dalının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Zamanla bu ilimler belirli kurallar çerçevesinde şekillenmiş, tefsir, hadis, kelam, fıkıh gibi adlarla bir sistematığe kavuşmuştur. Nitekim vahyin indiği ilk günden bugüne kadar, Kur’ân’ı tercüme ve tefsir çabaları hız kesmeden sürmektedir.⁴ Bu amaçla Kur’ân-ı Kerim’in anlaşılması ve tefsir edilmesi

¹ İbrahim 14/4.

² eş-Şuarâ 26/195.

³ Halis Albayrak, *Tarihin İçinden Kur’ân’ı Algılamak* (İstanbul: Şule Yayınları, 2011), 58.

⁴ Mürsel Ethem, *Rusça Kur’ân-ı Kerim Çevirileri (Tanıtımı ve Analizi)* (Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2017), 39. Ayrıca bkz: Mürsel Ethem, “Rusça Kur’an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi-I (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur’an Çevirileri)”, *Akademik Bakış: Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 2016, 264-279; Mürsel Ethem, “Rusça Kur’an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi -II (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur’an Çevirileri)”, *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 2, 2016, 196-220; Mürsel Ethem, “Rusça Kur’an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi -III (Diğer Dillerden

için çalışan mütercim ve müfessirlerin İslam'ın ilk zamanlarından başlayarak günümüze kadar devam eden bu telif çalışmalarını, kronolojik olarak ele almaları ve Kur'ân sözcüklerinin Peygamber dönemindeki kullanımları hakkında fikir sahibi olmaları gerekmektedir.⁵

Yüce Allah Kur'ân-ı Mübin'de, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın aynı İlahi özden kaynaklandığını söyler. Aynı zamanda bu dinlere ait Kutsal Kitapların dilleri de aynı dil ailesindedir. Sami Diller ailesi olarak kategorize edilen bu diller, kelime benzerlikleri ve gramer yapısı olarak pek çok benzer özelliklere sahiptir. Bu benzerlikler, araştırmacıların Sami dillerinin, bir tek dilin farklı lehçeleri olabileceği düşüncesine kapılmalarına sebep olmuştur. Yahudi âlimler özellikle İbranice ile Arapça arasında bulunan dil benzerlikleri üzerinde durarak her iki dil arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmışlardır.⁶

Arapça, Samî diller içinde dilin birçok özelliğini koruması sebebiyle ilk ana dile en yakın olan dil olarak gösterilmektedir. Samilerin ilk ana yurdunun Arap Yarımadası olması, Arapçanın bu bölgenin dışına çıkmaması ve başka dillerinin tesirine maruz kalmamış olması da bu tezi desteklemektedir.⁷ Sami dil özelliklerini en çok taşıyan dil Arapça olmasına rağmen günümüze intikal eden Kur'ân'dan başka kayda değer yazılı bir metin mevcut değildir. Oysa Akadça metinlerin tarihinin M.Ö. 2600'lü yıllara kadar uzandığını görmekteyiz. Bu sebeple Sami dilleri mukayeseli olarak çalışacak araştırmacıların Sami dil ailesi içindeki ses değişimlerini, iyi kavraması gerekmektedir. Çünkü zamanla Samî dillerin bir kısmında bazı sesler değişmiş veya bütünüyle düşmüştür. Örneğin Arapçadaki (خ،ح،ع) gibi gırtlak harfleri diğerlerinde farklı harflere dönüşmüştür.⁸ Aynı şekilde Arapçadaki خ ذ ض ظ harfleri diğer Sami dillerde yoktur. Arapçadaki و harfi diğer dillerde ب harfi ile karşılanmaktadır; ع harfi de sadece Akadçada bulunmaktadır. Aynı zamanda bu dillere fiil kalıplarının da bilinmesi gerekmektedir. Bu kalıplar Arapçada 15 İbranicede 5, Süryanicede ise 3 adettir. Arapça, söz dizimi, kelime yapısı ve dağarcığı bakımından diğerlerine göre daha zengindir.⁹

Dolayısıyla Kur'ân-ı Kerim terminolojisi ile Kutsal Kitap terminolojisinin benzeşmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu sebeple Kur'ân kelimeleri üzerinde çalışan araştırmacıların, bu kelimeleri Sami dil ailesi içinde ele alarak ve mukayeseli bir sözcük araştırmasına tabi tutması gerekmektedir. Böylece kelimelerin zaman içinde

Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9/ 47, 2016, 1070-1086.

⁵ Mürsel Ethem, vd., *Kur'ân ve Anlam* (Ankara: Grafiker Yayınları, 2018), 9.

⁶ Cevâd Ali, *el-Mufasssal fî tarihi'l Arab kable'l-İslâm* (Bağdat: Câmîatu Bağdâd, 1993), 1/254, akt, Salih Tur, "Sami Diller Üzerine Bir İnceleme" *Şarkiyat Mecmuası*, 14/1, (2011), 130.

⁷ Tur, "Sami Diller Üzerine Bir İnceleme", 133.

⁸ Tur, "Sami Diller Üzerine Bir İnceleme", 130-135.

⁹ Salih Akdemir, "Kur'ân-ı Kerim'e Dilsel Yaklaşımlar: Yeni Bir Kur'ân-ı Kerim Sözlüğünün Gerçekleştirilmesine Katkı" (Ankara: 1.Uluslararası Kur'ân-ı Yeniden Düşünme İlimi Toplantısı, 3-5 Mayıs 2013), 31.

uğradığı değişimleri, anlam kaymalarını, tespit edebilecektir. Kur’ân’ın doğru anlaşılması ve kavram karmaşasının nihayete erdirilmesi için yapılacak bu türden çalışmalarda artsüremlili ve eşsüremlili semantik analiz yöntemlerinin birlikte kullanılması araştırmacılara oldukça fayda sağlayacaktır.

Kısaca Türkçemize “anlam bilim” olarak geçen¹⁰ semantik sözcüğünün aslı Yunanca σημαντικός (*semantikos*) kelimesidir ve “manidar, gizli” anlamına gelmektedir.¹¹ Palmer kelimenin İngilizceye sonradan girdiğini ve anlama dair çalışmaları ifade eden bir terim olduğunu söylemektedir.¹² Hüseyin Atay’a göre ise semantik; söylenen sözün anlamlarının, söylenen duruma uygunluğunu gösteren belagat ilmi ile benzeşmektedir.¹³ Her ne kadar Michael Breal 1883’de yazdığı makalesinde¹⁴, bu ilme ilk defa *semantik* adını vermiş ve bu ilmi şekillendirmiş olsa da semantik ilminin tam anlamıyla tanımlanamadığı da bir gerçektir. Semantik, sözcüklerin anlamlarını konu edinen bir ilimdir ve Kur’ân-ı Kerim’in en iyi şekilde anlaşılabilmesinde ona ihtiyaç vardır.

Artsüremlili semantik, bir dilin günümüze gelene kadar maruz kaldığı değişimleri, eşsüremlili semantik, sözcüklerin yaşanan dönem içindeki kullanımlarını inceleyen semantik yöntemlerdir. Kur’ân’ın doğru anlaşılması üzerine çalışan araştırmacıların Kur’ân’da geçen sözcüklerin ilk anlamlarına ulaşmaya gayret etmeleri, Kur’ân’ın o sözcüklere yeni anlamlar yükleyip yüklediğini araştırmaları, kısacası Kur’ân sözcüklerinin anlam haritasının çıkarılması gerekmektedir. Maalesef elimizde bu değişiklikleri takip edecek ve doğru anlam bilgisine ulaşmamızı sağlayacak sözlükler bulunmamaktadır. İşte tam da bu sebepten, araştırmacıların bu iki yöntemi birlikte kullanmaları gerekmektedir.¹⁵

Allah’a ve peygamberlerine imanı vaz eden Kutsal Metinler ve Kur’ân-ı Kerim için iman ve küfür kavramları merkezi bir konuma sahiptir. Kur’ân’ı Arapçadan Japoncaya ilk kez tercüme eden dilbilimci ve filozof Toshihiko Izutsu, İslam’ın merkezinde olan başat kelimelere Kur’ân’ın anahtar kelimeleri adını vermekte ve iman kavramının ilk ve en önemlisi olduğunu belirtmektedir.¹⁶ Kur’ân kavramlarını

¹⁰ *Türkçe Sözlük* (Ankara: T.D.K, 2005), 1727.

¹¹ Alfred Korzybski, *Science and Sanity* (America: 1958), 19. Akt. Hüseyin Atay, *İslamı Yeniden Anlama* (Ankara: Atay ve Atay Yayınları, 2013), 300.

¹² F.R Palmer, *Semantik, Yeni Bir Anlambilim Projesi*, çev. Ramazan Ertürk (Ankara: Kitabiyat, 2001), 1.

¹³ Atay, *İslamı Yeniden Anlama*, 301-302.

¹⁴ Michel Breal, *Essai de Semantique* (Paris, 1897), 9.

¹⁵ Salih Akdemir, *Son Çağrı Kur’ân* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2015), 13.; Ayrıca bkz: Mürsel Ethem, “Son Çağrı Kur’ân’ın Mukaddimesi Üzerine”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/32 (2017), 517.

¹⁶ Toshikiko Izutsu, *İslam Düşüncesinde İman Kavramı*, çev. Selahattin Ayaz (İstanbul: Pınar Yayınları, 1991), 7.

semantik açıdan değerlendirecek araştırmacıların, anahtar kelimeleri, öncelikli ve özel bir incelemeye tabi tutması gerektiği de yadsınamaz bir gerçektir.¹⁷

Araştırmamıza konu olan ilk kök E/M/N Arapçada امن (emene), İbranicede אמנו (Amen), Süryanicede (Aramice) ise ܐܡܢ (heyemen); ikinci kök K/F/R, Arapçada كفر (kefera), İbranicede כָּפַר (kapar), Süryanicede ise ܚܦܐ (koper) sözcükleri ile ifade edilmektedir. Burada göz önünde bulundurulması gereken husus Süryanicede başlangıçta üç harfli bulunan E/M/N kökü dile ait sarf kuralları gereğince fiil aphel kalıbına sokulduğunda başına bir elif (ܐ âlap) ilave edilmiştir. Fakat ilk harfi (ܐ âlap) olan fiillerde (ܐ âlap) harfinin yerine fiilin başına (ܗ het) eklenir. Bu durumda ikinci harf olan (ܐ âlap), (yod) harfine dönüşür. Dolayısıyla kök Süryanicede ܗܝܡܢ (heyemen) olarak karşımıza çıkar.

1.TANAKH'TA 'E/M/N' VE 'K/F/R' KÖKLERİ

Tanakh, Yahudilerin kendi ilahi metinlerini ifade etmek için kullandıkları bir sözcüktür. Açılımı Ahd-i Atik'i oluşturan üç ana bölümün yani, Torah, Nevi'im, Ketuv'im, bölümlerinin isimlerinin baş harfleridir. Torah (Tevrat) *kanun*, *şeriat* anlamına gelmekte ve bu bölüm Yahudi inancının temelini oluşturan doğrudan Hz. Musa'ya vahyedilen akidelerden oluşmaktadır. Nevi'im, (Peygamberler) anlamına gelmekte olup bu bölümde bulunan kitapların peygamberler tarafından yazıldığına inandıkları için bu ismi almıştır. Son olarak da Mezmurlar, yani Zebur ve Hz. Süleyman'ın sözlerinden oluşan, içinde tarihi ve edebi yazılar barındıran bölümün adı ise Ketuv'im'dir.

Ahd-i Atik -Daniel, Ezra, Yeremya ve Tekvîn'in, az bir bölümü dışında İbranice yazılmış kutsal bir metindir. Yahudiler M.Ö. 582 Babil sürgününden sonra başka kültürlerin ve bilhassa Aramicenin etkisine maruz kalmışlardır. O dönemde yazılan Daniel ve Ezra kitaplarının Aramice olmasının sebebi de budur. Hatta daha sonraları Tevrat'ın tamamı Aramiceye çevrilmiştir.

Yahudilerin de anlayabilmesi için Eski Ahid Yunancaya tercüme edilmeye başlanmıştır. O dönemde birçok çeviri yapılmıştır. Ancak Yetmişler (Septuagint) tercümesi muteber kabul edilmiştir. Bu çevirinin Kral Ptolemy II Philadelphus'un emriyle Baş kâhin Eleazar tarafından İskenderiye'ye gönderilen heyet tarafından tercüme edildiği bilinmektedir. Yetmiş iki kişiden oluşan heyetin Ahd-i Atik'i yetmiş iki günde tercüme etmesi sebebiyle Yetmişler tercümesi olarak anılmıştır. Şurası da bir gerçektir ki günümüz Yahudilerinin kullandığı İbranice metin ile Yetmişler tercümesi arasında farklar bulunmaktadır. Yetmişler tercümesinin en eski nüshaları M.S. IV. yüzyıla kadar uzanır.

Ahd-i Atik'in ilk Latince çevirileri Yunanca çevirilerden yapılanlardır. Ancak St. Jérôme buna karşı çıkararak en doğru yolun İbranice metinden çevirmek olduğunu

¹⁷ Toshihiko Izutsu, *Kur'an'da Tanrı ve İnsan*, çev. Dr. Mehmet Kürşat Atalar (İstanbul: Pınar Yayınları, 2012), 52.

savunmuş ve Ahd-i Atık’i İbranice aslından çevirmiştir. Bu çeviri Vulgate (yaygın) tercümesi adıyla bilinmektedir.¹⁸

1.1.Tanakh’ta ‘E/M/N’ Kökü

Tanakh’ta 242 defa kullanılan ‘E/M/N’ (אמן Amen) 109 defa fiil, geri kalanları da fiilden türetilmiş isim formları olarak geçmektedir. Kökün, Tanakh sözlüklerinde fiil olarak ‘destek olmak, onaylamak, iman etmek, vefalı olmak, güvenilir olmak, doğrulanmış, sürekli olmak’ isim olarak ise ‘sütanne, destek, kapı bekçisi, hemşire, antlaşma, sözleşme, âmin’¹⁹ anlamlarına geldiği tespit edilmiştir.

İbrani dilinin yeniden canlanması için büyük çabalar ortaya koyan Elieser Ben Yehuda’nın sözlüğü ve diğer günümüz sözlüklerine baktığımızda ‘E/M/N’nin kök anlamının ‘terbiye etmek, eğitmek, öğretmek,²⁰ sağlam olmak, sağlam yapmak, bağlamak,²¹ inanmak, güvenmek,²² beslemek, büyütme’²³ olarak görmekteyiz. Kök Tanakh’ta daha çok fiil olarak kullanılmıştır. Birkaç örnekle inceleyelim.

1.Allah’a İman Etmek:

Genesis 15. 6

O Yahva’ya inandı. Yahva bunu ona doğruluk saydı.

וַיֵּאמֶן, בַּיהוָה; וַיַּחֲשֹׁבֶהָ לוֹ, צְדָקָה

Bu ayette kök Hiphil kalıbında gelmiştir ve ‘iman etmek’ anlamındadır. Kök bu kalıpta sağlam durmak, güvenmek, emin olmak anlamlarına gelmektedir.

2.Dadılık yapmak:

Ruth 4.16

Naomi çocuğu göğsüne bastırđı ve ona bakıcılık yaptı.

וַתִּקַּח נָעֻמִי אֶת-הַיֶּלֶד וַתִּשְׁתְּהוּ בְחִיקָהּ, וַתְּהִי-לוֹ לְאִמָּתָּה

Bu ayette kök Qal kalıbında gelmiştir. Kök bu kalıpta ‘dadılık yapmak, destek olmak onaylamak, büyütme beslemek’ anlamlarına gelmektedir.

¹⁸ Ömer Faruk Harman, “Ahd-i Atık” *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1988), 1/ 494-501.

¹⁹ Francis Brown, vd., *A Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament* (Oxford: Oxford University Press, 1939), 52.

²⁰ Elieser Ben Yehuda, *Thesaurus totius Hebraicitatis et veteris et recentioris* (Berlin: Schöneberg, 1910), 281-285.

²¹ Karl Feyerabend, *Hebrew English Pocket Dictionary to the Old Testament* (Germany: Schöneberg, ts), 20.

²² Ernest Klein, *A Comprehensive Etymological Dictionary of the Hebrew Language* (New York: 1987), 225.

²³ Haim Shachter, *The New Universal Hebrew English Dictionary* (Tel-Aviv: Yavneh Publishing House, 1960), 1/28.

3. Sadık Olmak:

Numbers 12. 7

Kulum Musa öyle değildir. Evimin לא-כן, עבדי משה: בכל-ביתי, נאמן הו
bütününde *sadıktır*.

Bu ayette kök Niphal kalıbında kullanılmıştır. Bu kalıpta kök 'kurulmuş olmak, güvenilir olmak, sadık olmak, sağlamlaştırmak, devamlı olmak, sözünü yerine getirmek' anlamlarına gelmektedir.

4. Sözü Yerine Getirmek:

1 Kings 8.26

İsrail'in Rabbi, Senin kulun olan babam ועתה, אלהי ישראל--יאמן נא, דבריר (דברר),
Davut'a vaadini *yerine getirmeni* אשר דברת, לעבדך דוד אבי.
diliyorum.

5. Güvenilir: מֵהֵימָן Meheyman, Müheymin (Arapça) ²⁴

Arami diline ait bir sözcük olan "הימן /hymn" Daniel'de 3 yerde מֵהֵימָן
(müheymin) olarak geçmektedir. Eril (müzekker) bir isimdir. 'Güvenilir' anlamına gelir.

Daniel 2.45

Düş gerçek, yorumu da *güvenilirdir*. ויציב חלמא, ומֵהֵימָן פִּשְׁרָה

6. Sadakat אָמֵן (omen):²⁵

İsaiah 25.1

Yahva, İlahım. Adını yüceltirim. Çünkü יהוה אלהי, אתה--אָרֹמְמָךְ אֹדָה שְׁמָךְ, כִּי
sen önceden beri vaatlerini tam bir עֲשִׂיתָ פְּלֶא: עֲצוֹת מַרְחֵק, אָמוּנָה אָמֵן.
sadakatle gerçekleştirdin.

Bu ayette kök (müzekker) isim olarak geçmektedir ve 'sadakat' anlamındadır.

7. Âmin אָמֵן (Âmen)²⁶ γενουτο:

Deuteronomy 27.16

Kök, bu şekliyle 27 defa geçmektedir. 'Âmin' anlamında kullanılmaktadır.

²⁴ Brown, vd., *A Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament*, 52-53.

²⁵ Brown, vd., *A Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament*, 52-53.

²⁶ Brown, vd., *A Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament*, 52-53.

Anne ve babasına saygısı olmayana lanet olsun! Bütün insanlar, ‘Âmin’ diyecek.

אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמַסֵּכָה תּוֹעֲבֹת
יְהוָה, מַעֲשֵׂה יָדַי חֲרָשׁ--וְשֵׁם בְּסִתְרִי; וְעָנּוּ כָל-
הָעָם וְאָמְרוּ, אָמֵן. {ס}

Burada da görüleceği üzere ‘âmin’ kelimesi kutsal kitaplarda aynen geçmektedir. Yunanca İncillerde sözcük **ἁμνοτο** olarak geçmektedir.

1.2. Tanakta ‘K/F/R’ Kökü

Tanakh’ta ‘K/F/R’, 102 defa fiil, 59 müzekker, 36 müennes olmak üzere 95 defa isim olarak geçmektedir. Kök piel kalıbında kullanılmıştır.²⁷ כִּפֵּר (kipper): ‘örtmek, üstünü kapamak, ziftle örtmek, tüyle kaplamak, günahlarını örtmek, affetmek, sakinleştirmek; örtülmüş, cezasını çekme, kefarete verme, arınmak, temizlenmek; günahlarının cezasını çekmek, reddetmek, inkâr etmek, gerçekleri örtmek’ anlamlarında kullanılmıştır.²⁸ Modern sözlüklerde kök ayrıca ‘kefarete, fidiye, telafi, köy, ret, ateizm’ olarak da geçmektedir.²⁹

Kök Tanakh’ta Qal kalıbında ‘ziftle kaplamak’; Piel kalıbında ‘üstünü örtmek, telafi etmek, günahları bağışlamak’; Pual kalıbında ‘bağışlanmak’; Hitpael kalıbında da ‘örtünmek’ anlamlarına gelmektedir. Kökün Tanakh’ta kullanımını birkaç örnekle inceleyelim.

1. Ziftlemek

Genesis 6.14

Gofer ağacından bir gemi yap. Zift ile kapla içini dışını ve içine kamaralar yap.

עֲשֵׂה לָךְ תֵּבַת עֲצֵי-גֹפֶר, קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת-
הַתֵּבָה; וְכִפַּרְתָּ אֹתָהּ מִבֵּית וּמִחוּץ, בַּכֹּפֶר.

Ziftlemek sözcüğü kökün *bir şeyin üzerini örtmek* anlamıyla bağdaşmaktadır. Çünkü ziftle kaplanan bir eşyanın üzeri simsiyah bir tabakayla kaplanmaktadır, örtülmektedir. Fiil Qal kalıbındadır.

2. Bağışlamak

Psalm 78.38

²⁷ Mürsel Ethem, *Kur’ân’da İbranice Kelimeler (Mühezzeb Bağlamında Eleştirel Bir İnceleme)* (Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2017), 256-272. Ayrıca bkz: Mürsel Ethem & Michael Shafiro, *İbranice Meallerin Tanıtımı ve İncelenmesi*, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9/2, 2016, 281-296.

²⁸ Marcus Jastrow, *Dictionary of Talmud Babli, Yerushalmi, Midrashic Literature and Targumim* (London: G. P. Putnam's Sons Yayınları, 1963), 661-662.

²⁹ Ben Yehuda, *Thesaurus Totius Hebraeae et Veteris et Recentioris*, 2497-2501.; Sachter, *The New Universal Hebrew English Dictionary*, 339-341.; Feyerabend, *Hebrew-English Pocket Dictionary to the Old Testament*, 150.

Burada Allah'ın Musa'dan İsrailileri saymasını, yirmi yaş ve üstünden canlarına bedel olarak bir miktar parayı fidye olarak almasını ve bu paraları, Buluşma Çadırı'nın hizmetinde kullanmasını istemesi anlatılıyor. Exodus 30.11-16

6. Köy

Nehemiah 6.2

Sanballat ve Geşem bana "Gel, Ono וַיִּשְׁלַח סַבְבַּלְט וְגִשְׁם אֵלַי לֵאמֹר, לְכֵה וְנִבְעַדְהָ Ovası'ndaki köylerden birinde וְנִבְעַדְהָ בְּכַפְּרִים בְּבִקְעַת אוֹנוֹ; וְהִמָּה, חֲשָׁבִים, buluşalım" diye haber gönderdiler. Bana לְעִשׂוֹת לִי, רָעָה. fenalık etmeyi planlıyorlardı.

Kelimenin köy anlamında kullanılması köylülerin tohumu toprağa serpmesi ve üzerini örtmesi ile ilgili olsa gerektir.

2. KUTSAL KİTAPLAR'DA (İNCİLLER) 'E/M/N' VE 'K/F/R' KÖKLERİ

Aramicenin yazılı ilk metinlerin tarihçesi M.Ö. 2000 yıllarına kadar uzanmaktadır. Buna rağmen tarihi etkisini ortaya koyması M.Ö. 9. Yüzyılda mümkün olmaya başlamıştır. Aramicenin Pers İmparatorluğu'na resmi dil olması Yahudiler üzerindeki Aramicenin etkisini artırmış ve Yahudiler artık Aramice konuşmaya ve yazmaya başlamışlardır. Bu etki Tevrat'ın Aramiceye çevrilmesini zorunlu kılmıştır.³¹ Bilindiği gibi Hz. İsa Yahudi bir ailede büyümüş, Yahudiler gibi Aramice konuşmuş ve sözlerini Aramice iletmıştır. Ancak Hz. İsa'nın vefatıyla Havariler İsa'nın mesajlarını önce Yunancaya, sonra da Latinceye çevirmişlerdir. Bugün elimizde bulunan en eski İncil nüshaları Yunancadır. Oysa Hz. İsa ve mesajlarının tam olarak tetkik edilip doğru anlaşılabilmesi için o mesajların ilk şekliyle yazılıp muhafaza edilmesi gerekirdi. Üzülerek söylemek gerekir ki Hristiyanların elinde bu türden orijinal bir nüsha bulunmamaktadır.³²

2.1. İncillerde 'E/M/N' Kökü Πιστεύω

'E/M/N' kökü Süryanicede ܥܡܝܢ (heyman) olarak karşımıza çıkar. Sami diller ailesinde fiiller genel olarak üç harflidir. Bablara göre ses ilaveleri ile fiiller farklı kalıplara sokulurlar. 3 harfli fiiller ettirgen yapıya dönüştürülürken, kelimenin başına bir ^l (elif) getirilerek yapılmaktadır. Ancak Aramicede fiilleri apha babına sokmak için fiilin başına (e het) harfi getirilir. Kanaatimizce ܥܡܝܢ (amen) bu şekilde ܥܡܝܢ (heyman) e dönüşmüştür. Kelime bu şekliyle hem Arapçaya hem de İbraniceye aynen geçmiştir. Sami diller tarihi bir bütünlük içinde ele alındığında bu benzerlik çok normal görünecektir. Zira Allahü Tealâ, Haşr suresinin 23. ayetinde bizzat kendisinin الْمُهَيِّمِينَ yani gözeten ve koruyan olduğunu söylemektedir. Kök İbranicede de aynı

³¹ İsrâîl Welfenson, *Târîhu'l-lugâti's-Sâmiyye* (Mısır: 1929), 89-97 akt. Eyyüp Tanrıverdi, "Arapçanın İbraniceye Katkısına Dair Avram Galanti'nin Bir Makalesi", *DÎVÂN İlmî Araştırmalar* 11/20 (2006), 244.

³² Şaban Kuzgun, *Dört İncil'in Yazılması Derlenmesi Muhtevası Farklılıkları ve Çelişkileri* (İstanbul: Metinler Matbaacılık, 1991), 137-138.

kısacası kişiyi yeniden inşa etmelidir. Yüce Allah (C.C) ne imansız amelin⁴⁶, ne de amelsiz bir imanın faydasının olamayacağını kullarına bildirmektedir. Yani kişinin amellerinin Allah katında bir değerinin olması, iman şartına bağlanmıştır. Küfür ise imanın tam zıddı olup, iman gereklilerinden herhangi biri bile inkâr edildiğinde kişiyi kâfir yapar. Özetle Allah ile kulun ilişkisi bu iki temel kavrama bağlıdır.

3.1. Kur'ân-ı Kerim'de 'E/M/N' Kökü

Hem klasik hem modern Arapça sözlükler hem de Kur'ân sözlüklerinde 'E/M/N' kökünün ilk anlamı 'güvenmek, emin olmak, güven içinde olmak'tır.⁴⁷

Kur'ân-ı Mübin'de geçen 'E/M/N' ve türevleri aşağıda tablo şeklinde verilmiştir. Bu tabloya göre kök 727⁴⁸ defa kullanılmıştır.

Tablo 1

(1) أَمْنُكُمْ	(2) أَمِنُوا	(6) أَمِنْتُمْ	(1) أَمِنْتُمْكُمْ	(4) أَمِنَ
(1) يَأْمِنُكُمْ	(1) يَأْمِنُوا	(1) يَأْمِنُ	(2) تَأْمِنُهُ	(1) تَأْمِنًا
(33) أَمِنَّا	(10) أَمِنْتُمْ	(3) أَمِنْتُ	(5) أَمِنْتُ	(33) أَمِنَ
(12) تَوَمَّنُوا	(1) لَتَوَمَّنَنَّ	(3) تَوَمَّنَ	(258) أَمِنُوا	(1) أَمِنَهُمْ
(2) يُؤْمِنَنَّ	(28) يُؤْمِنُ	(1) لَتُؤْمِنَنَّ	(13) تُؤْمِنُ	(8) تُؤْمِنُونَ
(1) أَمِنَ	(87) يُؤْمِنُونَ	(18) يُؤْمِنُوا	(1) لَيُؤْمِنَنَّ	(1) لَيُؤْمِنَنَّ
(2) أَمِنُونَ	(1) أَمِنَةً	(6) أَمِنًا	(1) أُوْتِمِنَ	(18) أَمِنُوا
(1) أَمَانَاتِكُمْ	(1) الْأَمَانَاتِ	(1) أَمَانَتَهُ	(1) الْأَمَانَةَ	(8) أَمِينِينَ
(13) أَمِينِ	(2) أَمِنَةً	(2) أَمِنًا	(3) الْأَمِينَ	(2) أَمَانَاتِهِمْ
(2) إِيْمَانَهُ	(7) إِيْمَانِكُمْ	(7) إِيْمَانًا	(1) إِيْمَانٍ	(17) الإِيْمَانَ
(15) مُؤْمِنِينَ	(1) مَأْمُونٍ	(1) مَأْمَنَهُ	(1) بِإِيْمَانِهِمْ	(3) إِيْمَانَهَا

⁴⁶ Muhammed 47/9, et-Tevbe 9/17.

⁴⁷ Edward William Lane, *An Arabic-English Lexicon* (Beyrut: 1968), 101-103.; Ebu Abdurrahman el-Halil b. Ahmed el-Ferahidî, *Kitâbü'l Ayn* (Beyrut: Dâru'l Kütübî'l İlmiyye, 2003), 90.; Ebu Mansur Muhammed b. Ahmed el-Ezheri, *Tehzibu'l-luğa* (Mısır: ed-Dâru'l Mısriyyetü li't Te'lifi ve't Tercüme, 1964), 15/510; Ebu'l Hüseyin Ahmed İbn Faris İbn Zekeriyya, *Mu'cemu mekayisu'l-luğa*, (Lübnan: 2001), 1/133-135; Ebu'l Hasan Ali b. İsmail el Mürsi İbn Sîde, *el-Muhkem ve'l-muhit'ul a'zam* (Beyrut: 2000), 10/492.

⁴⁸ Muhammed Fuâd Abdülbâki, *El Mu'cemu'l müfehres li elfâzi'l Kur'âni'l Kerîm*, haz. Muhammed Özdemir (İstanbul: el-Mektebetü'l İslamiyye, 1982), 81-93.

(22) مُؤْمِنَات	مُؤْمِنَةٌ (6)	مُؤْمِنُونَ (35)	مُؤْمِنِينَ (1)	مُؤْمِنًا (7)
-----------------	----------------	------------------	-----------------	---------------

1. Güvenmek, Güven İçinde Olmak اَمِنَ

Kendisine Güvenilen: اَوْثَمَ

Bakara Suresi, 2/ 283

وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَىٰ سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمَانَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ

Eğer seferdeyseniz ve yazıcı bulamamış iseniz borca karşı alınacak bir rehin yeterlidir. Eğer birbirinize güveniyorsanız, kendine güvenilen kişi, borcunu ödesin ve Allah'tan çekinsin.⁴⁹ Bu ayet-i kerimede اَمِنَ kökü iki formda geçmektedir. اَمِنَ güvenmek ve güven içinde olmak iken, افتعال kalıbına girerek kendine güvenilen anlamına dönüşmektedir.

Ayette geçen اَمِنَ fiilinin kök anlamının وثق yani ‘güvenmek, emin olmak’ anlamında olduğu konusunda Taberi (öl. 310/923)⁵⁰, Tabersi (öl. 548/1153)⁵¹, Kurtubi (öl. 671/1273)⁵² hem fikirdirler. Maverdi (öl. 450/1058) اَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا ibaresine “sizden biri birine güvenirse (kâtipsiz, şahitsiz ve rehinsiz olarak) kendisine güvenilen kimse emanetini (borcunu) ödesin” anlamı vermiştir.⁵³ Razi (öl. 606/1210) اَمِنَ kelimesini “hıyanetinden ve düşmanlığından korkmamak” olarak ifade etmiştir. Ayrıca Razi, birinin bir diğerine güven duyması için, o kişinin ihanetinden ve yalancılığından emin olması ile mümkündür, demiştir.⁵⁴

İbni Kesir (öl. 774/1373) اَمِنَ اَمَانَتَهُ اَلَّذِي اؤْتُمِنَ اَمَانَتَهُ ayetini Ahmed b. Hanbel (öl. 241/855) ve Ehli Sünnetin, Katade b. Diame'den (öl. 117/735) aktardığı, عليه اليد ما أخذت حتى تؤديه “Aldığını geri veresiye kadar el, sorumludur.” hadisi ile açıklamaktadır.⁵⁵ Bakara Suresi 2/239 örnek verebiliriz.

فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَنْذَرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ

Mukatil b. Süleyman'a göre kelimenin anlamı; “düşman korkusundan emin olmak”dır. Bu durumda اَمِنْتُمْ فَإِذَا اَمِنْتُمْ ifadesini ‘emniyete çıktığınızda, güvende hissettiğinizde veya korkunuz gittiğinde’ ifadelerinden biriyle karşılayabiliriz. Suyuti

⁴⁹ en-Nahl 16/45, el-Bakara 2/196.

⁵⁰ Taberi, *Câmiu'l-beyân an te'vili âyi'l-Kur'ân*, thk. Abdullah b. Abdu'l-Muhsin et-Turkî (Kahire: Dâru'l-Hicr, 2001), el-Bakara 2/124-125.

⁵¹ Ebû Ali el-Fadl b. el-Hasan et- Tabersi, *Mecmeu'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'ân* (Tahran: Kitâbü Furuşî'l-İslamiyye Yayınları, 1373), 2/23, 124-125.

⁵² Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed Ebi Bekir, el-Kurtubi, *el-Camiu li ahkami'l Kur'ân* (Beyrut: el-Müessesetü'r-Risale, 1. Baskı, 2006), 4/464.

⁵³ Ebul Hasen Ali b. Muhammed b. Habib Maverdi, *en-Nuketü vel uyun, Tefsiru'l Maverdi* (Beyrut: Dar'ul-Kütübî'l-İlmiyye, ts), 1/358; Es-Suyuti, ed-*Durr-ul Mansur et-Tefsiru bi'l me'sur* (Kahire: 2003), 3/453.

⁵⁴ Fahrüddîn Muhammed b. Ziyâuddîn Ömer b. el-Hüseyn el-Kureşî er-Razi, *Tefsiru'l Fahri'r-Razi, Tefsiru'l-Kebir, Mefatihü'l-gayb* (Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1981), 1. Baskı, 7/129.

⁵⁵ İbn-i Kesir, Ebu'l-Fida İsmail İmadu'd-Din, *Tefsiru'l Kur'ân il Azim* (Cize: 2000), 2/513.

bu kelimeye “seferden dönmek ve mukim hale geçmek” anlamını vermiştir. Ona göre kişi seferin sıkıntı ve tehlikelerinden ancak seferden dönünce emin olacaktır.⁵⁶

2. Allah’a İman: آمَنَ بَ

Bakara Suresi 2/62

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّالِحِينَ وَالصَّالِحِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

Şüphesiz iman edenlerden, Yahudilerden, Hristiyanlardan, Sabiîlerden Allah’a ve ahiret gününe inanıp, hayırlı işler yapanların Allah yanında ecirleri vardır. Onlar ne korkacak ne de üzüleceklerdir.

امن kökü kutsal değerlere imanı ifade ettiğinde ب harfi ile kullanılmaktadır. Taberi ve Kurtubi Bakara Suresi 62.ayetin yorumunda آمَنُوا ifadesinin صدقوا ve أقروا anlamına geldiğini beyan etmişlerdir. Tabersi ise imanın şekline vurgu yaparak, ‘iman dil ile ikrar, kalp ile tasdiktir’ demiştir.⁵⁷

3. Emanet Etmek: آمَنَ عَلَيَّ

Yusuf Suresi, 12/64

قَالَ هَلْ آمَنْتُمْ عَلَيَّ إِلَّا كَمَا آمَنْتُمْ عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ قَالَ اللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

O ise onlara: “Daha önce size, kardeşini emanet ettiğim gibi, şimdi de onu mu emanet edeceğim? Allah muhafazası en iyi olandır; çünkü O, merhametlilerin en merhametlisidir.” demişti

Bilindiği üzere Arapçada fiiller farklı harfi cerlerle farklı anlamlara gelebilmektedir. آمَنَ fiili de عَلَيَّ harfi ile kullanıldığında ‘emanet etmek’ anlamına gelmektedir.

4.Güvenmek, Emanet Etmek: تَأْمَنُ

Yusuf, 12/11

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْمَنَّا عَلَىٰ يُوسُفَ وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ

“Ey babamız! Yusuf’un iyiliğini istememize rağmen, neden O’nu bize emanet etmiyorsun?” demişlerdi.

5.Güven İçinde Olan : آمِنًا

Fetih Suresi, 48/27

⁵⁶ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsiru Mukatil* (Beirut: Dâru İhyâi’t-Türâsi’l Arabî, 2002), 1/126.; es-Suyuti, ed-*Durrul Mansur*, 3/106-108.

⁵⁷ Taberi, *Camiul Beyan*, 1/262; Tabersi, *Mecmeu’l-Beyân*, 1/114; Kurtubi, *el-Camiu liahkamil-Kur’ân*, 2/158; Razi, *Tefsiru’l-Kebir*, 7/129.

لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّءْيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُؤُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ

Şüphesiz ki Allah, peygamberinin rüyasını doğruladı. Allah isterse, güven içinde, saçlarınızı tıraş etmiş veya kısaltmış olarak, mutlaka korkusuzca Mescid-i Haram'a gireceksiniz.

Ragıp el- İsfahani (öl. 425/1034)'ye göre Bakara Suresi 126. ayetinde geçen هَذَا ve Âli İmran Suresi 97. ayette geçen وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا 'oraya giren artık güvende olur.'⁵⁸ ayetindeki آمِنًا 'kavramı ateşten korunmuş' anlamına gelir.⁵⁹

وإِذْ جَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا *Hani biz Beyt'i insanların toplantı yeri mekanı ve güvenlik sahası kılmıştık'*⁶⁰ ve سَنَزِلْ عَلَيْكُمْ مِنْ بَدْعِ الْعَمِّ أَمْنًا نُعَاسًا *Sonra Allah üzerinize emniyet duygusu olarak bir uyku hali indirdi.*⁶¹ Bu ayetlerde zikredilen آمِنًا ve أَمْنًا kelimeleri de bu anlama gelmektedir.⁶²

6.Emanet: الأمانة

Ahzab Suresi, 33/72

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

Gerçek şu ki, emaneti, göklere, yere ve dağlara sunduk; ancak onlar, korktular ve onu yüklenmek istemediler. Bununla birlikte insan onu yüklenmişti; çünkü o, çok zalim ve çok bilgisizdir.

Muhammed Esed 'الامانة' sözcüğünü akıl ve irade⁶³ Taberi 'Allah'ın kullarına farz kıldığı görevler' olarak açıklamaktadır.⁶⁴ Kısacası 'الامانة' kelimesi, insanın yüklendiği sorumluluklar ve sahip olduğu akıl ve iradedir, diyebiliriz.

7.İman: إيمان

Tevbe Suresi, 9/23

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنْ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ

Ey iman edenler! Babalarınız ve kardeşleriniz, imana karşın küfrü seviyorlarsa sakın onları dost tutmayın.

8.Güvenilir: أمين

Araf Suresi 7/68

⁵⁸ Âl-i İmran 3/97.

⁵⁹ Ragıp el-İsfahânî, *el-Müfredat*, çev. Abdülbaki Güneş - Mehmet Yolcu (İstanbul: Çıra Yayınları, 2012), 100.

⁶⁰ el-Bakara, 2/125.

⁶¹ Âl-i İmran 2/154.

⁶² el-İsfahânî, *el-Müfredat*, 100.

⁶³ Muhammed Esed, *Kur'ân Mesajı*, çev. Cahit Koytak - Ahmet Ertürk (İstanbul: İşaret Yayınları, 2002), 2/868.

⁶⁴ Taberi, *Camiul Beyan*, 19/197.

أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ

Ben size Rabbimin gönderdiklerini duyuruyorum ve sizin için emin bir nasihatçiyim.

9. Güvenli Mekân Anlamında: مَأْمَنَةٌ

Tevbe Suresi, 9/6

ثُمَّ أبلغَهُ مَأْمَنَةً ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ

Sonra da onu güven içinde olacağı bir mekâna ulaştır. Bu, onların bilmeyen bir kavim olmaları sebebiyledir.

İbrahim Medkur “‘مَأْمَنَةٌ’ insanın içinde kendini güvende hissettiği evidir.”⁶⁵ demiştir.

10. İnanan: مُؤْمِنٌ

Nisa Suresi, 4/92

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَأً

Kaza ile olması haricinde bir mü'minin diğer bir mü'mini öldürmeye hakkı yoktur.

3.2. Kur'ân -ı Kerim'de 'K/F/R' Kökü

Klasik sözlüklerde kökün esas anlamı “örtmek” olarak tespit edilmiştir. Bir şeyin üstünün örtülmesi كَفَر sözcüğü ile ifade edilmektedir.⁶⁶ Gecenin aydınlığı örtmesi, bulutun gökyüzünü örtmesi (كَفَرَ السَّحَابُ السَّمَاءَ), bir adamın yeminini örtmesi yani yeminin kefaretni ödemesi (وَكَفَرَ الرَّجُلُ عَنْ يَمِينِهِ), bir adamın elbisesini giymesi (وَتَكَفَّرَ الرَّجُلُ بِثَوْبِهِ), birinin silahını kuşanması (تَكَفَّرَ فِي السِّلَاحِ), fiil tef'il kalıbında (النَّكَفِيرِ) bir insanın başka birine itaati, bir kavmin kendi kralına boyun eğmesi “كَفَرَ الْقَوْمُ لِمَلِكِهِمْ” tabirleri ile ifade edilir.

Cubran Mesud (1964) hazırladığı sözlükte كَفَرَ الشَّيْءَ: bir şeyi örtmek ve kapatmak (سْتَرَهُ وَغَطَّاهُ) anlamındadır der. Dolayısıyla كَفَرَ نِعْمَةَ اللَّهِ أَوْ بِهَا cümlesi de Allah'ın lütfettiği nimetleri görmeyerek inkâr etmek anlamına geldiğini söylemektedir.⁶⁷

⁶⁵ İbrahim Medkur, *Mu'cemü'l elifaz el-Kur'ân el-Kerim*, 82-92.

⁶⁶ el-Ezheri, *Tehzibu'l-luğa*, 10/202.; b. Yakub eş-Şirazi el-Fîrûzâbâdî, *Kâmus'ul muhit* (Beyrut: Müessesetü'r Risale, 2005), 471.; es-Seyyid Muhammed Murtaza el-Hüseyni ez-Zebîdî, *Tacu'l arus min cevahir'il kâmus* (Kuveyt: Türasü'l Arabî Yayınları, 2001), 14/60-65.; Halil b. Ahmet, *Kitâbü'l Ayn*, 4/39; İbn Sîde, *el-Muhkem ve'l-muhit'ul A'zam*, 7/4-6.; Ebu'l Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Ahmed ez-Zemahşeri, *Esasu'l-belağa* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998), 3/140-141.; Ebu'l Fettah Nâsiruddin el-Mutarrizi, *El Muğrib fî tertîbi'l-mu'rib*, 2/224-226.; Cemalüddin Muhammed b. Mukrim İbn Manzur, *Lisanü'l Arab*, 5/144-149.; Ahmed b. Muhammed b. Ali el-Mukarri el-Feyyumi, *El-Misbahul münir*, 2/535.; Ebu Bekr İbn Düreyd Muhammed b. Hasan b. Düreyd el-Ezdi el-Basri, *Cemheretü'l luğa* (Beyrut: 2010), 2/786-787.; İsmail b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh Tacu'l-luğa ve sıhâhu'l Arabiyye* (Beyrut: 1984), 3/808.

⁶⁷ Mesud Cubran, *Er-Raid Mu'cemun luğaviyyun asriyyun* (Beyrut: 1964), 1245.; Mevlüt Sarı, *el-Mevârid Araçça-Türkçe Lügat*, 1316-1317.; Serdar Mutçalı, *Araçça-Türkçe*

Örnek: Lebid b. Rebia'nın *Muallakât'ında* açıkça gördüğümüz gibi K/F/R örtmek anlamında kullanılmaktadır.

في ليلة كَفَرَ النُّجُومَ عَمَامِهَا

*Bulutlarının yıldızları örttüğü karanlık gecede.*⁶⁸

Kur'ân-ı Mübin'de 'K/F/R' ve türevleri aşağıda tablo şeklinde verilmiştir. Aşağıdaki tabloya göre kök 524⁶⁹ defa geçmektedir.

Tablo 2

كَفَرْتُمْ (8)	كَفَرْتُمْ (2)	كَفَرْتُمْ (1)	كَفَرْتُمْ (1)	كَفَرْتُمْ (19)
تَكْفُرُوا (4)	تَكْفُرْ (1)	أَكْفُرْ (2)	كَفَرُوا (194)	كَفَرْنَا (3)
يَكْفُرُوا (6)	يَكْفُرْ (12)	نَكْفُرْ (2)	تَكْفُرُونَ (1)	تَكْفُرُونَ (14)
يُكْفِرْ (1)	كُفِرْ (1)	اِكْفُرُوا (1)	اِكْفُرْ (1)	يُكْفُرُونَ (14)
نُكْفِرْ (1)	لَاكْفِرَنَّ (2)	كَفَرْنَا (1)	كَفَرَ (1)	يُكْفِرُوهُ (1)
اَلْكَافِرِ (17)	اَكْفَرَهُ (1)	كَفَرَ (1)	يُكْفِرُ (7)	لَنُكْفِرَنَّ (1)
كَافِرٌ (5)	كُفِرَ بِهِ (8)	كُفِرَ بِهِ (3)	بِكُفْرِكَ (1)	كُفْرًا (8)
كُفْرًا (1)	اَلْكَافِرِ (19)	اَلْكَافِرَةَ (1)	اَلْكَافِرِينَ (93)	اَلْكَافِرُونَ (36)
كُفُورٌ (8)	كُفُورًا (3)	اَلْكَوْفِرِ (1)	كَافِرَةٌ (1)	اَكْفَارُكُمْ (1)
كَفَارَتُهُ (1)	كَفَارَةٌ (3)	كَفَارًا (1)	كَفَّارٍ (3)	كَفُورًا (4)
			كَافُورًا (1)	كُفْرَانٍ (1)

1.İnkâr Etmek: كَفَرَ

Bakara Suresi 2/89

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِن قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا

Sözlük, 766; Edward William Lane, *Arabic-English Lexicon*, 2621-2623.; Louis Maluf, *el-Müncid fi'l-luğati ve'l-edebi ve'l-ulûm*, 691.

⁶⁸ Kurtubi, *el-Camiu liahkamil-Kur'ân*, 1/280.; Begavi, *Mealimu-t tenzil*, 1/175.

⁶⁹ Abdülbâki, *El Mu'cemü'l müfehres li elfâzi'l Kur'âni'l Kerîm*, 605-613.

عَرَفُوا كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ

Daha evvel kafirlere karşı fetih isterlerken kendilerine Allah'tan ellerindeki tasdik eden bir kitap gelip de daha önceden bilip öğrendikleriyle karşı karşıya kalınca onu inkâr ettiler. Allah'ın laneti kafirlerin üzerine olsun.

Razi burada geçen küfür kelimesini açıklarken 'hakki gizlemek veya bile isteye karşı çıkmak' anlamına geldiğini söyler. Ayrıca Razi küfür kelimesini, dini esasların hepsini veya bir kısmını reddetmek olarak açıklar.⁷⁰

Taberi'ye göre kökün anlamı 'inkâr etmek, görmezden gelmek'tir. Çünkü Medineli Yahudi hahamlar oğullarını tanıdıkları gibi Peygamberi tanırlardı. Fakat inatları yüzünden peygamberliğinin üzerini örterek, Onun bildirdiği sözleri gizlediler.⁷¹ Bu sebeple hem Allah'ın hem de lanet edicilerin lanetine duçar olacaklardır.⁷²

2.Nankörlük Etmek: كَفَرَ

Bakara Suresi, 2/152

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي وَلَا تَكْفُرُونَ

Öyleyse siz beni anın ki ben de sizi anayım. Bana şükredin ve sakın nankörlük etmeyin.

Daha önce 'inkâr etmek' olarak ifade ettiğimiz 'كَفَرَ' fiili bu ayette nankörlük anlamına gelmektedir. Burada كَفَرَ ve شَكَرَ kelimeleri birbirinin zıddı olarak kullanılmaktadır. Kök شَكَرَ ile birlikte kullanıldığında nankörlük anlamına gelmektedir. Nihayetinde 'nankörlük' yapılan iyiliği görmemek veya görmek istememektir.

Nitekim Bakara Suresi 57-61 ayetleri arasında İsrail Oğullarının kendilerine verilen nimetlere karşı şükretmeyip nankörlük yaptıklarından bahsedilmektedir. "Tek bir çeşit yemeğe katlanamayacağız" diyerek bildircin ve kudret helvasına itiraz etmişler ve bu nankörlükleri sebebiyle yoksulluğa ve Allah'ın gazabına duçar olmuşlardır.

3.Örtmek: كَفَرًا

K/F/R kökü tef'il babında 'örtmek, gizlemek' manalarına gelmektedir.

Maide Suresi 5/65

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَكَفَرْنَا عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأَدْخَلْنَاَهُمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

Şayet kitap ehli inanıp (kötülüklerden) korunsalardı; onların kötülüklerini örter ve onları bol nimetli cennetlere girdirirdik

Mukatil'e göre burada bulunan (لكفرنا عنهم سيئاتهم)ifadesi, günahlarını silerdik

⁷⁰ Razi, *Tefsiru'l-kebir*, 7/129; İbn-i Kesir, *Tefsirul Kur'ân'il Azim*, 2/513.

⁷¹ Taberi, *Camiul Beyan*, 16/394.

⁷² el-Bakara 2/259.

demektir.⁷³ Taberi aynı ayeti *günahlarını yok eder, onların üstünü örter ve açmazdık* diye yorumlamıştır.⁷⁴

Bakara Suresi 89. ayette Yahudilerin Kur’ân-ı Kerim’in Tevrat’ı doğrulayan bir kitap olduğunu bildiklerinden fakat onun İlahi kelim olduğunu tasdik etmediklerinden bahsedilir. Kısacası Yahudiler, bile bile gerçekleri reddetmişler hakikatin gün yüzüne çıkmasını istememişler ve dolayısıyla vahyin üstünü örtmüşlerdir. Gece nasıl aydınlığı örtüyorsa, çiftçi de toprağı öylece örter ve bu yüzden her ikisi de kâfir olarak tanımlanır. Aynı şekilde Peygamberin getirdiklerine iman eden, fakat bunu gizleyen kimse de kâfirdir.⁷⁵ Küfür ve şükür sözcükleri zıt anlamlıdır. Çünkü kâfir nimetleri gizler ve şükretmez. Aksine şükür nimetleri aşikâr kılar.⁷⁶

4.Kâfir: كافر

کافر kelimesi K/F/R kökünden türetilmiş isim kalıbıdır. ‘İnkâr eden, reddeden, görmezden gelen’ anlamlarındadır.

Teğabun Suresi 64/2

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

Sizi yaratan O’dur. Böyle iken bazınız kâfir, bazınız da mü’mindir. Allah yaptıklarınızı çok iyi görendir.

Gece, karanlığı ile nesnelere gizlediği için الكافر (örten)olarak nitelendirilmiştir. Çiftçiye de aynı sebeple كافر denir. Çünkü çiftçi toprakta tohumu gizler, üzerini örter. Aşağıdaki dizede kâfir kelimesi, geceye sıfat olmuştur. Bu şiir şöyledir.⁷⁷

فِي كَافِرٍ أَلْفَتْ دُكَاءُ يَمِينِهَا

Güneş sağ elini gecenin içine attı.

5.Çiftçiler: كُفَّار

كُفَّار sözcüğünün iki türlü çoğulu yapılmaktadır. Bunlardan biri olan كُفَّار sözcüğü, tohumu toprağı ekip üzerini örtmeleri yüzünden çiftçiler için kullanılmıştır. ‘İnkâr edenler’ anlamında kurallı çoğul formu kullanılır.

Hadid Suresi, 57/2

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُمْ زِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ

⁷³ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsiru Mukatil*, thk. Abdullah Mahmut Şehâte (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, 2002), 1/126.; Kurtubi, *el-Camiu’l ahkâm el-Kur’ân*, 1/280.

⁷⁴ Taberi, *Camiul Beyan*, 16/394.

⁷⁵ Beydavi, Nasıru’d-Din Ebi’l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed eş-Şirazi, *Envaru’t-tenzil ve esraru’t-te’vil* (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsi’l Arabiy, 1998), 1/93.; Begavi, *Mealimut-tenzil*, 1/64.

⁷⁶ Tabersi, *Mecmaul Beyan*, 1/28.

⁷⁷ Bu recez el Accac’ındır. Bkz. el- Ezheri, *Tehzibu’l luğâ*, 10/201, akt. Ragıp el-İsfahânî, *el-Müfredat*, 924.

نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهِيحُ فَتَرَاهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا

Dünya hayatının, oyun, eğlence, süslenme, kendi aranızda bir böbürlenme ve daha fazla mal ve daha çok çocuk isteğinden ibaret olduğunu bilin. Bir yağmur misali onun bitirdiği ekin ekincilerin hoşuna gider. Sonra o bitkiler kurur, onları sararmış ve çerçöpe dönüşmüş görürsün.

Allah bu ayette dünya hayatının zevklerini, yağmurla canlanan fakat sonra sararıp kuruyan bitkilerle mukayese etmektedir. Öyle ki o bitkiler önce çiftçilerin hoşuna gider, ancak sonra yok olup gider. İşte dünya hayatı ve zevkleri aynı şekilde geçip gidecek, sadece ahiret yurdu baki kalacaktır.

6.Kâfir Kadınlar: كَافِرَةٌ ج كَوَافِرٍ

Bir kere geçmektedir.

Mümtehine Suresi 60/10

وَلَا تُنْسِكُوا بِعَصَمِ الْكَوَافِرِ وَسَلُّوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَلُّوا مَا أَنْفَقُوا

İnkârda ısrarcı kadınları nikâhınız altında tutmayın. Onlar için harcadıklarınızı (mehri) geri isteyin; kâfirler de mü'min kadınlar için harcadıklarını istesinler.

Bu ayette Allah, Müslümanlarla birlikte kalmak isteyen kadınların samimiyetle inanıp inanmadıklarının bilinmesi için onların sınanmasını istemektedir. İman ettikleri anlaşılanlar kesinlikle geri gönderilmeyeceklerdir. Küfründe ısrar eden kadınlar da inanan erkeklerin nikâhında olamayacaklardır.

7.Nankör: كُفُورٌ

Zuhruf Suresi 43/15.

إِنَّ الْإِنْسَانَ لَكَفُورٌ مُّبِينٌ

Şüphesiz insan apaçık bir nankördür.

8.Kefaret Anlamında كَفَّارَةٌ

Maide Suresi 5/45

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّعْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَدْتُمُ الْأَيْمَانَ فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْفَتُهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Onda (Tevrat'ta) üzerlerine şunu da yazdık: Cana can, göze göz, buruna burun, kulağa kulak, dişe diş kısas edilir. Yaralar da kısasa tabidir. Kim de bu hakkını bağışlar, sadakasına sayarsa o, kendisi için kefarete olur. Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, zalimlerin ta kendileridir.

SONUÇ

Tanakh, klasik İbranice ve modern İbranice sözlüklerde yaptığımız araştırma sonucunda elde ettiğimiz veriler bize E/M/N'nin kök anlamının 'eğitmek' olduğunu göstermektedir. Ayrıca kök 'büyütmek, beslemek, korunmak, destek olmak,

tasdiklemek, inanmak, güvenmek, emin olmak, sadakat, iman, gerçek, emin, sadık, anlamlarında da kullanılmaktadır. Süryanice Sözlüklerde de kökün anlamı inanmak, güvenmektir. Ayrıca Yunanca sözlüklerde kök Πιστεύω sözcüğü ile karşılanmakta ve ‘inanmak’ anlamına gelmektedir.

Arapça sözlüklerde aynı şekilde, kök ‘güven içinde olmak, emin olmak’ anlamlarında gelmektedir.

Kur’ân-ı Kerim’i, Yunanca ve Süryanice İncilleri incelediğimizde ‘E/M/N’ kökünün sadece ‘güven içinde olmak, iman etmek, inanmak’ anlamlarına geldiğini fakat Tanakh’da أسس ve ربي köklerini de içerdiğini tespit ettik. Bu sebeple kök, Tanakh ve İbrani dilinde, daha geniş bir anlam alanına sahiptir diyebiliriz.

Ayrıca tespitlerimize göre Süryanicede ܐܡܢ (hymn) ile karşılanan E/M/N kökü sülasi mezid bir fiildir. Yani kökün asıl hali olmayıp apha kalıbındaki şeklidir. Kanaatimizce bu fiilin sülasi mücerred (üç harfli) hali zaman içinde unutulmuş ve mevcut şekliyle dinsel bir terim haline gelmiştir. Zira bu kökün sülasi mücerred haline, tarafımızdan yapılan araştırmalara göre ܐܡܢ âmin sözcüğü dışında rastlanılmamıştır. Ayrıca ܐܡܢ (hymn) Arapçaya ve İbraniceye aynı şekilde geçmiş bulunmaktadır. Ancak bu fiil Arapçada az bulunan rubai mücerret fiiller arasında sayılmış olup kelimenin asıl hali göz ardı edilmiş ve kelimeye yeni bir anlam yüklenmiştir. Allah Teâlâ’ya isim olan Müheymin kelimesi ‘kullarını Koruyan, Gözeten’ olarak ifade edilmiştir.

‘K/F/R’ kökü, İbranice Sözlüklerde ‘bağlamak, örtmek’ olarak tespit edilmiştir. Ayrıca ‘inkâr etmek, reddetmek, bilgisizce gerçekleri örtmek, silmek, temizlemek’ anlamlarında kullanılmıştır.

Süryanice sözlüklerde, E/M/N köküne karşılık olan ܚܦܐ (koper) fiilinin asıl anlamının ‘örtmek, gizlemek, inkâr etmek olduğu, ayrıca cezasını çekmek, kefarete vermek, ödemek, telafi etmek; isim olarak da nankör ve küçük köy, anlamlarında olduğu tespit edilmiştir.

Yunanca sözlüklerde kökün karşılığı Ἀρνέομαι (Arneomay) “inkâr etmek”; Ἀπαρνέομαι (aparneomay) “vazgeçmek, birini inkâra zorlamak”; Ἀκαριστος (akaristos) “nankör”, son olarak Arapça sözlüklerde de “bir şeyi örtmek ve kapatmak, reddetmek” anlamları verilmiştir.

Tanakh, İnciller ve Kur’ân-ı Kerim’de serencamını araştırdığımız ve bütün İlahi dinlerin temel kelimeleri olan ‘E/M/N’ ve ‘K/F/R’nin ortak bir anlam haritası olduğunu tespit etmiş bulunmaktayız. ‘E/M/N’ kökündeki tespit edilen anlam daralması, asıl anlamda herhangi bir değişiklik meydana getirmemiştir. ‘K/F/R’ kökü ise tarih boyunca anlamını korumuş ve herhangi bir anlam değişimine uğramamıştır.

Kur’ânî kavramların gerçek anlamlarına ulaşılabilmesi ve doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için, semantik çalışmaların araştırmacılara katkısı tartışılmazdır. İşte bu çalışmada Kur’ân-ı Kerîm ve Kitâb-ı Mukaddes’te kullanılan ve her üç dinin anahtar

kavramları olan “E/M/N” ve “K/F/R” kökleri artsüremli ve eşsüremli semantik incelemeye tabi tutulmuştur. Böylelikle Yüce Allah’ın birbirinin devamı olduğunu bildirdiği Semavi dinlerin dil açısından da benzerlikler taşıdığı ve birbirinin devamı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır

KAYNAKÇA

- Abdülbâki, Muhammed Fuâd. *El Mu'cemü'l müfehres li elfâzi'l Kur'âni'l Kerîm*. haz. Muhammed Özdemir. İstanbul: el-Mektebetü'l İslamiyye, 1982.
- Akdemir, Salih. “Kur’ân-ı Kerim’e Dilsel Yaklaşımlar: Yeni Bir Kur’ân-ı Kerim Sözlüğünün Gerçekleştirilmesine Katkı”. 1.Uluslararası Kur’ân’ı Yeniden Düşünme İlmi Toplantısı. Ankara: 3-5 Mayıs, 2013.
- Akdemir, Salih. *Son Çağrı Kur’ân*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2009.
- Akın, Ali. *Kur’ân-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*. İstanbul: 2014.
- Albayrak, Halis. *Kur’ân’ın Bütünlüğü Üzerine “Kur’ân’ın Kur’ân’la Tefsiri*. İstanbul: Şule Yayınları, 1992.
- Albayrak, Halis. *Tarihin İçinden Kur’ân-ı Algılamak*. İstanbul: Şule Yayınları, 2011.
- Ali, Cevâd. *el-Mufasssal fî tarihi'l Arab kable'l-İslâm*. Bağdat: Câmîatu Bağdâd, 1993.
- Atay, Hüseyin vd. *Arapça-Türkçe Büyük Lügat*. Ankara: Bayrak Matbaası, 1964.
- Atay, Hüseyin. *İslamı Yeniden Anlama*. Ankara: Atay ve Atay Yayınları, 2013.
- Bahlul, Hassan Bar. *Syriac Lexicon*. Paris: 1901. Erişim 5 Temmuz 2020. <https://www.dukhrana.com/lexicon/BarBahlul/>
- Begavi, Ebû Muhammed el-Huseyn b. Mes'ud el-Ferrâ el-. *Tefsîru'l-Begavi, mealimut-tenzil*. Riyad: Dâru Tayyibe, 1409.
- Ben Yehuda, Elieser. *Thesaurus Totius Hebraicitatis et Veteris et Recentioris*. Berlin: Schöneberg, 1910.
- Beydavi, Nasîru'd-Din Ebi'l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed eş-Şirazi el-. *Envaru't-tenzil ve esrâru't-te'vil*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türasi'l Arabiy, 1998.
- Breal, Micheal. *Essai de Semantique*. Paris: 1897.
- Brockelmann, Carolo. *Lexicon Syriacum*. Germany, 1928. Erişim 8 Temmuz 2020. <https://www.dukhrana.com/lexicon/Brockelmann/>
- Brown, Francis vd. *A Hebrew and Chaldee Lexicon to the Old Testament*. Oxford: Oxford University Press, 1939.
- Brown-Driver-Briggs-and Gesenius. *The KJV Old Testament Hebrew Lexicon*. Erişim 03 Mayıs 2019-13 Mayıs 2019. <http://www.biblestudytools.com/lexicons/Hebrew/>
- Castelli, Edmundi. *Lexicon Syriacum*. Germany, 1178. Erişim 16 Haziran- 05 Temmuz 2016. <https://www.dukhrana.com/lexicon/Castelli>
- Cevherî, İsmail b. Hammâd el-. *es-Sihâh Tâcu'l-luğa ve Sihâhu'l Arabiyye*. Beyrut: 1984.
- Collins, Collins. *English-Greek Dictionary*. Glasgov: 1997; <https://www.collinsdictionary.com>
- Costaz, S, J, Louis. *Syriac-French-English-Arabic Dictionary*. Beyrut: Dar el Macreq,

2002.

- Cubran, Mesud. *er-Raid Mu'cemun Luğaviyyun Asriyyun*. Beyrut, 1964.
- Esed, Muhammed. *Kur'ân Mesajı*. çev. Cahit Koytak,- Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 2002.
- Ethem, Mürsel. “Son Çağrı Kur'ân'ın Mukaddimesi Üzerine”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017.
- Ethem, Mürsel. *Kur'ân'da İbranice Kelimeler (Mühezzeb Bağlamında Eleştirel Bir İnceleme)*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınları, 2017.
- Ethem, Mürsel. *Rusça Kur'ân-ı Kerim Çevirileri (Tanıtımı ve Analizi)*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayınevi, 2017.
- Ethem, Mürsel vd. *Kur'ân ve Anlam*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2018.
- Ethem, Mürsel. “Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi-I (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)”. *Akademik Bakış: Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 64, 2016, 264-279.
- Ethem, Mürsel. “Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi -II (Arapçadan Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)”. *International Journal of Cultural and Social Studies (IntJCSS)*, 2, 2016, 196-220.
- Ethem, Mürsel. “Rusça Kur'an Çevirilerinin Tanıtımı ve Çeviribilim Açısından İncelenmesi -III (Diğer Dillerden Rusçaya Yapılan Kur'an Çevirileri)”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/47, 2016, 1070-1086.
- Ethem, Mürsel & Shafiro, Michael. “İbranice Meallerin Tanıtımı ve İncelenmesi”. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9/2, 2016, 281-296.
- Ezherî, Abu Mansur Muhammed b. Ahmed el-*Tehzibu'l-Lüğa*. Mısır: Dâru'l-Mısriyyeti li't-Te'lifi ve't-Tercümeti, 1964.
- Ferahidî, Ebu Abdurrahman el-Halil b. Ahmed el-.*Kitâbü'l Ayn*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.
- Feyerabend, Karl. *Hebrew-English Pocket Dictionary to the Old Testament*. Schöneberg, Germany: ty.
- Feyyumi, Ahmed b. Muhammed b. Ali el-Mukarri el-. *el Misbahu'l münir fi ğaribi şerhi'l kebir*. Lübnan: 1987.
- Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Yakub eş-Şirazi el-. *Kâmus'ul muhit*. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2005.
- Gesenius, William. *A Hebrew and English Lexicon of The Old Testament*. Boston: 1936.
- Harman, Ömer Faruk. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: 1988. Erişim: 19 Kasım 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ahd-i-atik>
- İbn Düreyd, Ebu Bekr Muhammed b. Hasan b. Düreyd el-Ezdi, el-Basri. *Cemheretü'l Luğa*. Beyrut: 2010.
- İbn Kesir, Ebu'l-Fida İsmail İmadu'd-Din. *Tefsîru'l-Kur'ân'il-Azîm*. Cize: yy, 2000.
- İbn Manzur, Cemalüddin Muhammed b. Mukrim. *Lisanul Arap*. Beyrut: Dâru'l Kütübî'l İlmiyye, 2003.
- İbn Sîde, Ebu'l Hasan Ali b. İsmail el-Mürsi. *el-Muhkem ve'l-muhit'ul A'zam*. Beyrut: yy,

2000.

- İbn Zekeriyya, Ebu'l Hüseyin Ahmed İbn Faris. *Mu'cemu mekayisu'l-luğa*. Lübnan: Dâru İhyai't-Turasi'l Arabiyyi, 1. Baskı, 2001.
- İsfahânî, Ragıp el-. *el-Müfredat*. çev. Abdalbaki Güneş - Mehmet Yolcu. İstanbul: Çıra Yayınları, 2012.
- İzutsu, Toshihiko. *Kur'ân'da Tanrı ve İnsan*. çev. Dr. Mehmet Kürşat Atalar. İstanbul: Pınar Yayınları, 2012.
- İzutsu, Toshihiko. *İslam Düşüncesinde İman Kavramı*. çev. Selahattin Ayaz. İstanbul: Pınar Yayınları, 1991.
- Jastrow, Marcus. *Dictionary of Talmud Babli, Yerushalmi, Midrashic Literature and Targumim*. London: G. P. Putnam's Sons Yayınları, 1963.
- Jennings, William. *Lexicon to the Syriac New Testament*. Oxford: 1926. Erişim 11 Kasım 2020. <https://www.dukhrana.com/lexicon/Jennings/>
- Katar Mehmet. *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. Ankara: TDV. Yayınları, 2002, 25/177-179. Erişim: 19 Kasım 2020. <https://islamansiklopedisi.org.tr/kefare#1>
- Klein, Ernest. *A Comprehensive Etymological Dictionary of the Hebrew Language*. New York: 1987.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*. çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997.
- Kurtubi, Ebu Abdillâh Muhammed b. Ahmed Ebi Bekir el-. *el-Camiu li ahkâmi'l Kur'ân*. Beyrut: el-Müessesetü'r-Risale, 1. Baskı, 2006.
- Kuzgun, Şaban. *Dört İncil'in Yazılması Derlenmesi Muhtevası Farklılıkları ve Çelişkileri*. İstanbul: Metinler Matbaacılık, 1991.
- Lane, Edward William. *An Arabic-English Lexicon*. Beyrut: 1968.
- Manna, Bishop J.E. *Chaldean-Arabic Dictionary*. Beyrut: Babel Center Publications, 1975.
- Margoliouth, J.P. *Supplement to the Syriacus Thesaurus*. Oxford: 1927.
- Maverdi, Ebul Hasen Ali b. Muhammed b. Habib el-. *en-Nüketü ve'l-uyun, tefsiru'l Maverdi*. Beyrut: Dar'ul-Kütübî'l-İlmiyye, ts.
- Medkur, İbrahim vd. *Mu'cemü'l-elfazi'l-Kur'âni'l-Kerim*. Kahire: el-İdaratü'l Âmme li'l-Mu'cemât ve İhyâ'it-Türas, 1989.
- Mukâtil b. Süleyman. *Tefsîr-i Mukâtil b. Süleyman*. thk. Abdullah Mahmut Şehâte. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l Arabî, 2002.
- Mustafa, İbrahim vd. *el-Mu'cemu'l-vasit*. Kahire: Mecma'u'l-Luğati'l-Arabiyye, el-İdaretü'l Âmmetü li'l-Mu'cemât ve İhyâi't-Türas, 5. Baskı, ts.
- Mutarrizi, Ebu'l-Fettah Nasıruddin el-. *el Muğrib fi tertibi'l-mu'rib*. thk. Mahmud Fahuri-Abdülhamid Muhtar. Suriye: Mektebetü Üsâmeti İbn Zeyd, 1. Baskı, 1979.
- Newman, Barclay, M. A. *Concise Greek-English Dictionary of the New Testament*. New York: 1971.
- Palmer, F. R. *Semantik Yeni Bir Anlam Projesi*. çev. Ramazan Ertürk. Ankara: Kitabiyat

- Yayınları, 2013.
- Razi, Fahrüddîn Muhammed b. Ziyâuddîn Ömer b. el-Hüseyn el-Kureşî er-. *Tefsiru'l Fahri'r-Razi, Tefsiru'l-kebir, Mefatihü'l-ğayb*. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1. Baskı, 1981.
- Sachter, Haim. *The New Universal Hebrew English Dictionary*. Tel-Aviv: Yavneh, Publishing House, 1960.
- Sinanoğlu, Suat. *Yunanca-Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1953.
- Smith, J. Payne. *A Compendious Syriacus*. Oxford: 1903. Erişim 14 Ağustos 2020. <https://www.dukhrana.com/lexicon/PayneSmith/>
- Smith, R. Payne. *Thesaurus Syriacus*. Oxford: 1878. Erişim 14 Ağustos 2020. <https://www.dukhrana.com/lexicon/RPayneSmith>
- Stavropoulos, D. N. *Oxford English- Greek Learner's Dictionary*. USA: Oxford Universty Press, 2008.
- Strong, James. *Greek Dictionary of the New Testament*. USA: Albany, 1997.
- Suyuti, Celalüddin es-. *ed-Durru'l-mensûr fi't-tefsîri bi'l-me'sûr*. thk. Abdullah b. Abdu'l-Muhsin et-Turkî. Kahire: Merkezü Hicrin li'l-Buhusi ve'd-Diraseti'l Arabiyyeti ve'l-İslamiyyeti, 2003.
- Suyuti, Celalüddin es-. *el-İtkan fi ulûmi'l Kur'ân*. Beyrut: Resalah Publishers, 2008.
- Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir et-. *Câmiu'l-Beyân an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Abdullah b. Abdu'l-Muhsin et-Turkî. Kahire: Dâru'l-Hicr, 2001.
- Tabersi, Ebû Ali el-Fadl b. el-Hasan et-. *Mecmeu'l-Beyân fi tefsîri'l-Kur'ân*. Tahran: Kitâbu Furuşî'l-İslamiyye Yayınları, 1373.
- Thayer and Smith. *"The KJV New Testament Greek Lexicon"*. Erişim 03 Mayıs 2019. <http://www.biblestudytools.com/lexicons/greek/>
- Tur, Salih. *"Sami Diller Üzerine Bir İnceleme"*. İstanbul Üniv. Edeb. Fak. Şarkiyat Mecmuası, 14/2011.
- Welfenson, İsrâîl. *Târîhu'l-lugâti's-Sâmiyye*. Mısır: 1929. akt. Eyyüp Tanrıverdi. "Arapçanın İbranîceye Katkısına Dair Avram Galanti'nin Bir Makalesi", *DÎVÂN İlmî Araştırmalar* 11/20 (2006), 241-258.
- Zebidi, es-Seyyid Muhammed Murtaza, el-Hüseyni ez-. *Tacu'l-'arus min cevahiri'l kâmus*. Kuveyt: Tüراسü'l-Arabî Yayınları, 1. Baskı, 2001.
- Zemahşeri, Ebu'l Kasım, Carullah Mahmud b. Ömer b. Ahmed ez-. *Esasu'l-belağa*. thk.. Muhammed Basil Uyunu's-Sûd. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- Zemahşeri, Ebu'l Kasım Carullah Mahmud b. Ömer b. Ahmed ez-. *el-Keşşâf an hakaiki gavamizi't-tenzil ve uyuni'l-ekavil fi vücuhî't te'vil*. Riyad: Mektebetü'l-'Abikan, 1. Baskı, 1998.